

Sorg & kriseplan

Birkerød Skole

2012

Et gammelt kinesisk ordsprog siger:

***"Du kan ikke forhindre sorgens fugle i at flyve over dit hoved,
men du kan forhindre dem i at bygge rede i dit hår".***

Evalueres 2014

FORORD

Denne sorgplan er tænkt som en vejledning for skolens personale, hvis en ulykke eller et dødsfald skulle finde sted. Den er udsprunget af behovet for praktisk og konkret hjælp i en svær situation.

Det vi ved om at miste:

- Når børn mister eller er udsat for andre alvorlige hændelser, påhviler det de voksne, der har daglig omgang med barnet, at tage hånd om situationen. Der er ikke andre, der gør det.
- Mange voksne kan have svært ved at forholde sig til sorg og død. I afmagt vælges den eneste løsning, der ikke dur - nemlig at lade som ingenting. Det er det værste, du kan gøre.
- Åbenhed om det skete er, uanset hvor trist og traumatisk det end måtte være, den bedste støtte for barnet.

Sådan støtter vi eleven:

Som medarbejder kan man føle sig utilstrækkelig ved mødet med et barn, som har oplevet et alvorligt tab. Du kan ikke ændre det skete eller erstatte den mistede.

Men som klasselærer/ medarbejder ved Birkerød Skole er du også én af de voksne uden for familien, som barnet sikkert har et nært forhold til. Det er derfor din opgave at være til støtte for barnet i dets sorg ved at være den, som hjælper med at forarbejde sorgen. Grundlaget er fortsat de daglige opgaver og rutiner. Vær opmærksom på barnet og vis, at du er parat til en snak, hvis barnet udtrykker behov.

Det er vigtigt, at du som den voksne tør tage initiativet i forhold til barnet. Som klasselærer/pædagog er du "isbryderen", for barnet vil oftest gerne selv tale om det skete.

Et kendt symptom på, at barnet har brug for dig som voksen, er, når du bemærker, at barnet isolerer sig – trækker sig ind i sig selv.

Barnets sorg respekteres, og ud fra dit kendskab til barnet – og efter samråd med hjemmet – vurderes tidsperspektivet og omfanget af eventuelle særlige hensyn, der skal tages.

Enhver traumatisk oplevelse skal tages alvorligt, - og som medarbejder ved Birkerød Skole har du et ansvar for, at dette sker. Det er skolelederen eller udvalgt klasselærer, der som teamleder koordinerer dette arbejde.

Traumatiske begivenheder er forskellige og påvirker forskelligt. Derfor findes ingen færdige anvisninger. Men der lægges op til, at alle medarbejdere bliver i stand til at hjælpe med situationsfornemmelse og med handlekraft.

Det er således af flere årsager svært at tackle den tragiske hændelse på en god måde. Ikke to situationer er ens, så derfor har planen fået en fleksibel udformning.

Brevene (bilag A, B & C) er selvfølgelig kun tænkt som forslag.

Når en tosproget elev oplever sorg se bilag D.

Sorgens fire stadier:

1. **Chokfasen:**
Varer fra et øjeblik til nogle døgn.
2. **Reaktionsfasen:**
Kan vare i flere uger.
3. **Bearbejdningsfasen:**
Kan vare i over et år.
4. **Ny-orienteringsfasen:**
Vil bestå hele tiden. Individet vil leve med et ar i sjælen, som aldrig forsvinder.

Benyt:

Samtaler i klassen, samt SFO/SFK hvor man sætter ord på tanker og følelser i forbindelse med det skete, vil fortsat have stor betydning.

Samtalen kan struktureres på følgende måde:

- a) Introduktion
- b) Fakta
- c) Tanker
- d) Reaktioner
- e) Information
- f) Afslutning

På de ældste klassetrin vil det også være givende med sådanne samtaler i mindre grupper.

Skolepsykologen og skolens præst kan være vigtige resursepersoner i det opfølgingsarbejdet.

ALVORLIG SYGDOM (ELEV)

Når skolen modtager meddelelse om en elevs alvorlige sygdom, orienterer skolelederen klassens lærere og afdelingslederne. Der træffes dernæst aftale om, hvordan meddelelsen evt. formidles videre til eleverne og deres forældre.

Dette sker efter aftale med forældrene til den sygdomsramte elev.

Nogle forældre vil vælge at henvende sig direkte til klasselæreren eller kontaktpædagogen, som herefter påtager sig formidlingsopgaven til ledelsen. Lederen aftaler med klasselæreren/pædagog omkring formidling til andre voksne og børn omkring barnet.

Spørg om familien selv vil orientere klassen om sygdommen.

Klassens forældre informeres mundtligt eller skriftligt.

Informationen skal være *enkel og korrekt*, så man undgår rygtedannelse.

NÅR ET BARN MISTER EN AF SINE NÆRMESTE

(mor, far eller søskende)

Lige efter dødsfaldet

1. Skolens afdelingsledere. Informationen skal være enkel og korrekt.
2. Skolelederen orienterer resten af personalegruppen.
3. Klasselæreren orienterer klassen - måske ønsker de pårørende selv at informere klassen, eller at være til stede, når der informeres. Skolelederen sender et brev hjem til klassens forældre eller en mail over forældreintra.
4. Tal åbent om dødsfaldet i klassen, evt. mens eleven ikke er til stede. Fortæl, om muligt, hvad der er sket. Forbered kammeraterne på, at eleven kan være mere sårbar end ellers, og at de derfor må vise ekstra omtanke.
5. Tal også åbent, mens eleven er der.
6. Skolen sender en kondolencebuket hjem umiddelbart efter dødsfaldet. Hvis der er flere søskende koordineres hjemsendelse af kondolencebuketter fra klasserne, så de kommer samme dag.
7. Der skal tages kontakt til hjemmet inden begravelsen enten af en af klassens lærere eller af en kontaktforældre. Dels for at høre om deltagelse, og dels for at høre hvad skolen kan gøre for at hjælpe eleven.
En god idé kan være, at klasselæreren deltager i begravelsen.
8. Det anbefales, at elever fra klasserne deltager i begravelsen, hvis familien er indforstået med dette.

Opfølgning

1. I samarbejde med forældrene udpeges en lærer eller pædagog som tager sig særligt af eleven.
2. Vær opmærksom på elevens sorgreaktion.
3. Aftal med hjemmet, om det vil være en god idé at tage emnet nærmere op i klassen.
4. Skolepsykologen og AKT-læreren kan være vigtige resursepersoner i opfølgningsarbejdet.
5. Et besøg på gravstedet kan være en god anledning til at få snakken i gang, både for den berørte elev og for resten af klassen.
6. I det første år efter dødsfaldet vil det være en god ide at være specielt bevidst om eleven efter højtiderne

Klassen

1. Brug tiden indtil eleven kommer i skole til at tale om det at miste.
2. Fortæl at sorg tager meget lang tid, men at den "sørgende" vil prøve at være "normal" – men intet er normalt, når man har mistet en far/mor/søskende, og der bør vises særlig omtanke. Spørg jævnligt til eleven – sorg tager tid.
3. Vær opmærksom på, at en kammerats sorg rører ved angsten hos alle børnene.

Om begravelsen

Det aftales med skolelederen, hvem der spørger de pårørende, om de ønsker at lærere/pædagogers (og eventuelt én eller et par af klassekammeraternes) deltager i begravelsen.

Hvis de pårørende er indforståede hermed, aftaler klasselæreren med klassen og forældrene, hvem der deltager og hvordan. Især i de mindre klasser er det vigtigt, at eleverne deltager med "sin egen" ledsagende voksen. Det er væsentligt, at frivilligheden råder. Der må ikke øves noget pres. Ligeledes aftaler klasselæreren med klassen og forældrene, om der skal sendes blomster til begravelsen fra klassen, elever og forældre.

Skolelederen sørger for, at der sendes blomster fra skolen.

Tiden efter begravelsen

Klasselæreren/teamet/pædagogerne skal være opmærksom på:

- at der jævnligt tales med barnet om, hvordan det går. Der kan evt. henvises til andre, f.eks. sundhedsplejersken.
- samtaler og situationer i klassen og SFO/SFK, hvor barnet kan føle sig berørt
- at tænke på mærkedage for barnet
- at der kan være behov for at tale konkret om dødsfaldet og savnet i lang tid – også for at gøre de andre elever bevidste om, hvor lang tid sorg kan tage
- at tilbyde at gå med på kirkegården, evt. sammen med klassen
- at have jævnlig kontakt med hjemmet, også for at sikre, at barnet og familien får oplysninger om muligheder for hjælp fra rådgivningsgrupper, sorggrupper eller andet. Læreren kan tage kontakt til sundhedsplejersken for at få oplysninger om støttemuligheder
- om emner som "At miste", "Døden" eller lignende skal tages op i klassen.

Børns forskellige sorgreaktioner:

- Nogle bearbejder hurtigt sorgen, efter at dødsfaldet er kendt. Andre vil først få mærkbare reaktioner nogen tid efter.
- Børn kan gå "ud og ind" af deres sorg.
- Skyldfølelser er typiske udslag af sorgreaktioner hos børn og unge. Hos børn forbindes skyldfølelsen ofte med, om de fortsat kan lege og have det sjovt. Både hos børn og teenagere forbindes den tit med "magisk tænkning": Døde hun, fordi jeg sagde hun var dum? Døde han, fordi jeg gjorde noget grimt ved ham?
- Skolepsykologen og skolens præst kan være nyttig som ressourceperson i opfølgingsarbejdet.

NÅR ET BARN DØR

Lige efter dødsfaldet

Skolelederen underretter klasselæreren/kontaktpædagogen (eller omvendt).

Det øvrige personale – lærere, pædagoger, medhjælpere, støttepædagoger, sekretær, pedel, (psykolog og sundhedsplejerske) - samles og underrettes af Skoleleder, inden nogen børn underrettes om det skete. Dette sker ved, at medarbejderne samles i den først-kommende pause. Skoleleder vil desuden underrette de ansatte, som ikke er til stede på arbejdspladsen. Denne orientering af ikke tilstedeværende personale kan efter aftale deles mellem skole/matrikelleder og SFO/SFK leder.

Barnets klasse underrettes af klasselæreren og kontaktpædagog/fællesteamet, som "beholder" klassen resten af skoledagen. Desuden sørger klasselæreren og evt. kontaktpædagogen/fællesteamet/for:

- at ingen børn sendes hjem, før forældrene er underrettet om det skete (eleverne får et brev med hjem fra kontoret).

Forældrene gøres endvidere opmærksomme på, at ingen elever bør være alene hjemme, når de kommer hjem fra skolen/SFO/klub.

- at børn, som ikke er til stede, underrettes om det skete.

Under samtalen/samværet med børnene er det vigtigt at huske på:

- at der tales åbent og konkret om det, der er sket.

- at der skabes mulighed for, at børnene kan tale om det, de tænker og føler.

Deltager kontaktpædagogen ikke i klassen den første dag, overleveres en beskrivelse af forløbet fra klasselæreren til kontaktpædagogen samt SFO og SFK-lederen.

Det er meget vigtigt, at klasselæreren/klasselærerne får meget støtte og hjælp af kollegerne. Vær ærlig hvis du ikke føler, at du kan magte opgaven. Tal med din skoleleder om dette.

Vær alle opmærksom på elevernes forskellige sorgreaktioner.

Skolens øvrige klasser underrettes af "deres" lærere eller af skolens leder.

Klassens lærere og kontaktpædagog vurderer derefter selv, hvad der er mest hensigtsmæssigt resten af skoledagen. Tiden må have lov til at stå stille i sådan en situation. Væsentligt er dog, at børnene er på skolen, indtil skoledagen er forbi. De voksne bør være opmærksomme på børn, som reagerer særlig voldsomt på det skete og eventuelt underrette hjemmet, inden eleven sendes hjem.

Flaget hejses på halv stang, når samtlige klasser er underrettet. Det er Skoleleders opgave at drage omsorg for, at dette bliver gjort.

Der skrives et brev til klassekammeraternes hjem. Skoleleder drager omsorg for dette.

Skoleleder skriver en meddelelse til samtlige elever på skolen om dødsfaldet.

Mindehøjtidelighed for skolens/SFO/SFK's børn og ansatte bør afholdes helst dagen efter meddelelsen om dødsfaldet. Hvis det er muligt, inddrages børnene fra den pågældende klasse i planlægningen af mindehøjtideligheden, f.eks. med ideer til salmer/sange, musik, udsmykning og forskellige indlæg.

Skoleleder drager omsorg for, at de pårørende inviteres til mindehøjtideligheden.

Om begravelsen

Det aftales med Skoleleder, hvem der spørger de pårørende, om de ønsker at lade barnets klassekammerater deltage i begravelsen.

Hvis de pårørende er indforstået hermed, sker følgende:

Når dagen for begravelsen er fastsat, får barnets klasse en kortfattet mundtlig meddelelse om muligheden for deltagelse i begravelsen.

Eleverne får desuden en skriftlig meddelelse med hjem om deltagelsen i begravelsen, da disse børn nok *bør* følges med en voksen.

Det vil være godt, at så mange af eleverne som muligt kan være med til begravelsen, da det kan være af stor betydning for bearbejdningen af sorgen i den nærmeste tid. Dog er det væsentligt, at frivilligheden råder. Der må ikke øves noget pres.

Klasselæreren/teamet/kontaktpædagogen taler på forhånd med klassen om, hvad der skal ske ved begravelsen – dette er vigtigt, hvad enten børnene skal deltage i begravelsen eller ej.

Klasselæreren/teamet sørger for at sende blomster til begravelsen fra klassen, og Skoleleder sørger for, at der sendes blomster fra skolen og fritidshjem.

På begravelsesdagen hejses flaget på halv stang. Efter begravelsen skal flaget på hel. Skolelederen drager omsorg for dette.

Tiden efter begravelsen.

Ledelserne, lærerne, pædagogerne, fællesteamet og/eller børnene skriver evt. et mindeord, som hjemsendes til alle hjem.

Det kan have stor betydning for klassen, at den afdøde elevs stol og bord bliver stående i klasseværelset et stykke tid – (nogle sætter lys og blomster på bordet). Der kan også være andre konkrete ting, der minder om vedkommende, som der kan tages vare på.

Det er en god ide, at lade klassens elever skrive til afdøde barns hjem.

Klassen kan besøge gravstedet (måske ved bestemte lejligheder).

Samtaler i klassen i tiden efter begravelsen, hvor man sætter ord på tanker og følelser i forbindelse med det skete, vil fortsat have stor betydning. Vær i den sammenhæng opmærksom på børnenes signaler, der fortæller, hvornår de er klar til at tale om det skete.

Elevernes sorgreaktioner er forskellige:

- Nogle "bearbejder" hurtigt sorgen efter dødsfaldet. Andre vil først få mærkbare reaktioner nogen tid efter.
- Skyldfølelser er typiske udslag af sorgreaktioner hos børn og unge. Hos børn forbindes skyldfølelsen ofte med, om de fortsat kan lege og have det sjovt. Både hos børn og teenagere forbindes den tit med "magisk tænkning": Døde hun, fordi jeg sagde, hun var dum? Døde han, fordi jeg gjorde noget grimt ved ham?

Skolesundhedsplejersken, skolepsykologen og præsten kan være vigtige ressourcepersoner i opfølgingsarbejdet.

Det er vigtigt, at klasselæreren/kontaktpædagogen/fællesteamet får meget støtte og hjælp af ledelserne og kollegerne i hele forløbet.

Skoleleder tager initiativ til, at teamet – både skole og fritidshjem - efter en kortere periode efter begravelsen samles og taler om, hvordan det går med klassen/på SFO/SFK.

I tilfælde af trafikuheld er det væsentligt, at politiet orienterer om det skete for at udrydde eventuelle forestillinger.

I tilfælde, hvor lærere/pædagoger er til stede ved ulykker, skal Skoleleder sørge for, at der efterfølgende tilbydes psykologhjælp.

NÅR PERSONALE DØR

Lige efter dødsfaldet

Skolelederen underretter personalet. Dette sker ved, at medarbejderne samles i den først-kommende pause. Skoleleder vil desuden underrette personale, som ikke er til stede på arbejdspladsen.

Klasserne informeres i den efterfølgende time af kontaktpædagogen og den lærer, der skal have klassen - dog helst klasselæreren hvis dette kan organiseres. En eller begge ledere vil til stede i klassen. Der bør dog foretages skemarokeringer i følgende tilfælde:

Hvis en klasse har mistet sin klasselærer, overtager en teamlærer og en pædagog fra teamet klassen for at give dem informationen. Teamet bør derefter beholde klassen resten af skoledagen.

Klasser, der har et stort kendskab til den pågældende lærer, bør have meddelelsen af deres klasselærer og pædagog. Klassens lærere/fællesteamet afgør i samråd med Skoleleder, hvad der skal ske resten af dagen.

Under samtalen/samværet med eleverne er det vigtigt at huske på:

at der tales åbent og konkret om det skete

at der skabes mulighed for, at eleverne kan tale om det, de tænker og føler

at tiden må have lov at stå stille

Flaget hejses på halv stang, når samtlige klasser er underrettet. Det er skoleledelsens opgave at drage omsorg for, at dette bliver gjort.

Skolelederen skriver en meddelelse til samtlige børn på skolen/SFO/SFK om dødsfaldet.

Mindehøjtideligheden for børn og ansatte bør afholdes helst dagen efter meddelelsen om dødsfaldet.

Hvis det er muligt, inddrages børnene i, hvad der skal ske under mindehøjtideligheden, eventuelt med ideer til salmer/sange, musik, udsmykning og andre indlæg. Skoleleder drager omsorg for, at de pårørende inviteres til mindehøjtideligheden.

Om begravelsen

Skoleleder informerer personalet om begravelsen. Desuden spørger Skoleleder de pårørende, om de ønsker at lade børn deltage i begravelsen.

Hvis de pårørende er indforstået hermed, sker følgende:

- Klasselæreren/fællesteamet/kontaktpædagogen informerer relevante klasser/grupper af børn mundtligt om muligheden for at deltage i begravelsen.

- De enkelte klasser/grupper af børn aftaler med deres lærere/pædagoger, hvordan den eventuelle deltagelse kan organiseres m.h.t. transport, blomster, ansvar, (evt. forældredeltagelse) m.v.

Børnene får desuden en skriftlig meddelelse med hjem om deltagelse i begravelsen, da disse børn bør følges med en voksen. Denne meddelelse sørger skoleleder for.

Skolelederne sørger for, at der sendes blomster fra skolen og fritidshjem.

På begravelsesdagen hejses skolens flag på halv stang. (Efter begravelsen hejses flaget på hel). Skolelederen sørger for at dette bliver sat i værk.

Skolen/SFO/SFK lukker i det omfang, det skønnes nødvendigt. Denne vurdering foretages af skoleleder.

Tiden efter begravelsen.

Ledelserne, lærerne, pædagogerne, fællesteamet og/eller børnene skriver evt. et mindeord, som hjemsendes til alle hjem.

Det er vigtigt med kollegial støtte og hjælp.

Samtaler i klassen/klasserne/børnegruppen efter begravelsen, hvor man sætter ord på tanker og følelser i forbindelse med det skete, vil fortsat have stor betydning.

På de ældste klassesetrin kan det også være givende med sådanne samtaler i mindre grupper.

Vær opmærksom på elevernes og de ansattes forskellige sorgreaktioner.

Nogle "bearbejder" hurtigt sorgen efter dødsfaldet. Andre vil først få mærkbare reaktioner noget tid efter.

Skyldfølelser er typiske udslag af sorgreaktioner hos børn og unge. Hos børn forbindes skyldfølelsen ofte med, om de fortsat kan lege og have det sjovt. Både hos børn og teenagere forbindes den tit med "magisk tænkning": Døde hun, fordi jeg sagde, hun var dum? Døde han, fordi jeg gjorde noget grimt ved ham?

Hvis medarbejderen dør i ferien:

Skolelederen aftaler det konkrete forløb.

NÅR PERSONALE MISTER NÆRTSTÅENDE SLÆGTNING

Lige efter dødsfaldet

Skoleleder underretter personalet om det skete.

Skoleleder underretter de klasser/børnegrupper, der har medarbejderen, om årsagen til lærerens fravær – efter aftale med medarbejderen.

Der sendes en buket blomster til familien fra skolen/SFO/SFK.

Rudersdal Kommunes Personalepolitik på dette område:

Regler ved dødsfald på dagen for dødsfald og begravelse indenfor den nærmeste familie, kan der ydes tjenestefrihed i 1 dag med løn, hvis dødsfaldet/begravelsen falder på en arbejdsdag.

Ved nærmeste familie forstås i denne forbindelse: ægtefælle, børn, børnebørn, svigerbørn, forældre, stedforældre, svigerforældre, bedsteforældre, søskende, ægtefælles bedsteforældre og søskendes ægtefælle.

Alle ansatte bør have afleveret navnene på to kollegaer som man ønsker som støttepersoner i tilfælde af akut krise/ulykke. En lukket kuvert med disse navne opbevares i skolens pengeskab, aflåst skab eller i Personalemappen hos skolelederen.

Skoleleder drager omsorg for, at der holdes en samtale med medarbejderen, hvor relevante ting drøftes. Herunder diverse støtte- og hjælpeforanstaltninger, som arbejdspladsen kan tilbyde eller være med til at tilbyde.

NÅR ELEVER OPLEVER KRISER

f.eks. i forbindelse med skilsmisse eller alvorlig sygdom

- Klasselæreren/fællesteamet/pædagogerne er særligt opmærksomme på barnets trivsel og reaktioner.
- Klasselæreren/fællesteamet/pædagogerne rådgiver og vejleder om muligheder for hjælp.
- Klasselæreren/kontaktpædagog videregiver nødvendige oplysninger til relevante kolleger både på skole og SFO/SFK.
- Klasselæreren/kontaktpædagogen sørger for løbende kontakt til hjemmet.
- Klasselæreren/kontaktpædagogen skal løbende holde Skoleleder underrettet.

Fasthold kontakten til begge forældre – og tag ikke parti.

I forbindelse med kriser under opsejling – fx ved kendskab til alvorlig syg forældre, kan lærer/pædagog altid tage kontakt til skolelederen, så de i samarbejde kan lave en plan for, hvordan lærer/pædagog/team/skole bør forholde sig og hvilke tiltag, vi bør igangsætte i den svære krisetid. Det kan aftales, hvem der inddrages hvornår. (fx skolepsykolog)

HÅNDBTERING AF ULYKKER

Når ulykken sker uden for matriklen i skoletiden

Personalets håndtering af ulykken:

- Gør håndteringen af en ulykkessituation lettere ved at medbringe mobiltelefon på ture.
- Skaden/ulykken begrænses og hjælp tilkaldes (112)
- Læreren/pædagogen tager sig af den/de forulykkede barn/børn, indtil hjælpen når frem.
- Læreren/pædagogen skaffer sig overblik over situationen: Hvad er der sket? Hvem er involveret? Hvem er vidne til ulykken?
- Læreren/pædagogen underretter skolen/SFO/SFK så hurtigt som muligt.
- Læreren/pædagogen tager sig af de øvrige elever – eller sørger for, at en kollega gør dette. Vær opmærksom på, om nogle af børn reagerer ved at gå i panik eller i chok.
- Læreren/pædagogen sørger for at bringe de øvrige børn tilbage til skolen/SFO/SFK.
- Hvis det er muligt, tager en lærer/pædagog med den/de forulykkede børn på hospitalet.
- Læreren/pædagogen inddrager samtlige børns mobiltelefoner

Skolens/SFO/SFK's håndtering af situationen:

Skoleleder underretter det/de berørte hjem.

Skoleleder skaffer evt. hjælp til at få de resterende børn bragt hjem til skolen/fritidshjem.

Skoleleder kontakter hospitalet for at få underretning om den/de forulykkede børn.

Skoleleder sørger for at underrette klasselæreren og/eller klassens teamlærere/pædagogerne.

Skoleleder sørger for at underrette hele personalegruppen – både ved skolen og SFO/SFK - i tilfælde af større ulykker.

Skoleleder sørger for brev til forældregruppen.

Skolens/SFO/SF's håndtering af situationen efter barnet/børnene er tilbage på matriklen:

Lederen sørger for, at en fra ledelsesteamet samt en ekstra lærer/pædagog står til rådighed, når lærere/pædagoger og børnegruppe vender tilbage til matriklen. Den ekstra lærer/pædagog er så vidt muligt en kendt person for børnegruppen.

Alt efter behov sørger lederen for forplejning af medarbejdere og børn ved tilbagekomsten.

Lederen sørger for, at børnene holdes samlet, indtil deres forældre afhenter dem.

Er der tale om en ulykke med dødelig udgang, træder handlingsplanen for dødsfald i kraft.

Opfølgning:

Børnene skal have ærlige oplysninger om, hvad der er sket.

Reaktionsmønstrene efter en ulykke er ikke ens. Vær opmærksom på, at mange, som ikke umiddelbart ser ud til at reagere, kan få reaktioner senere. Både børn og voksne, som har behov for det, skal tilbydes særlig efterbehandling.

- Ved skader, der fører til længere hospitalsophold, holder klasselæreren/teamet/kontaktpædagogen kontakt med hjemmet og sygehuset.
- Hvis en elev får varige mén efter ulykken, følges dette specielt op af klasselæreren/teamet/kontaktpædagogen med hensyn til genforeningen med skole/fritidsmiljøet.

Når ulykken sker på matriklen:

Ved alvorlige ulykker:

- Den/de lærere/pædagoger, der først er til stede, underretter kontoret og forsøger at holde de øvrige børn væk fra ulykkesstedet. Lederen/kontoret tilkalder derefter hjælp (112)
- Om nødvendigt tilkalder læreren/pædagogen selv hjælp (112) og underretter derefter kontoret/Skoleleder.
- Skoleleder/kontoret sørger for, at en/flere andre personer kan hjælpe i situationen med hensyn til førstehjælp og beroligelse samt normalisering af situationen for de øvrige børn.
- Alle mobiltelefoner inddrages.
- Skoleleder/kontoret kontakter det/de berørte hjem.
- Har det forulykkede barn søskende på skolen, skal der tages hånd om dem.
- Barnets klasse/børnegruppen skal orienteres om ulykken.

Skoleleder/afdelingsledere sørger for, at der medsendes en person fra personalet til hospitalet med den/de tilskadekomne.

Opfølgning:

- Børnene skal have ærlige oplysninger om, hvad der er sket. Der sendes brev hjem til forældrene fra Skoleleder.
- Reaktionsmønstrene efter en ulykke er ikke ens. Vær opmærksom på, at mange, som ikke umiddelbart ser ud til at reagere, kan få reaktioner senere. Både børn og voksne, som har behov for det, tilbydes særlig efterbehandling.
- Ved skader, der fører til længere hospitalsophold, holder klasselæreren/teamet/ kontaktpædagogen kontakt med hjemmet og sygehuset.
- Hvis en barn får varige mén efter ulykken, følges dette specielt op af klasselæreren/teamet/pædagogen med hensyn til genforeningen med skole og fritidsmiljøet.

AKTUELLE TELEFONNUMRE:

Alarmcentralen 112

Hillerød hospital 48 29 48 29 (Akut telefon 1813 & giftlinjen 82 12 12 12)

Nordsjællands Politi – Lyngby: 45 85 14 48 / 114

Falck vagtcentralen 70 10 20 30

Lægevagten 38 69 38 69

Skolelæge Tine Keiser Nielsen 72 68 40 44

Sundhedstjenesten 46 11 40 30

Sundhedsplejerske Susanne Kaae Jacobsen 72 68 40 68

Sundhedsplejerske Pia Nedergaard 72 68 40 65

Skolepsykolog Arne Grumstrup 45 94 23 17

Psykolog Ditte Gamborg 72 68 40 15

Psykolog Eva Nathansen 46 11 41 62

Kommunen 46 11 00 00

Skolechef Martin Tinning 46 11 44 10 mobil 72 68 44 10

Rudersdal lærerforening 45 41 38 38

FTR for BUPL, Rudersdal Kommune Mille Gundergaard 29 69 8113

Skoleleder Gitte Graatang 72 68 48 08

Privat: 61 70 19 62

Afdelingsleder SFO/SFK Helle Balkemose Hørdum 72 68 48 06

Information om ”Sorgreaktioner hos børn”

At give sig tid og plads til at sørge har betydning for, hvordan tilværelsen vil forme sig i fremtiden. Afgørende er også familiens og venners støtte.

Alle sørgende har brug for ekstra omsorg i en lang periode efter dødsfaldet.

Det er tungt at snakke om sorg, - men måske er det godt at tale om det i klassen eller SFO/SFK. Man kan hjælpe hinanden med at få plads til de følelser, som kan være svære at tale om og dele med andre.

Enhver traumatisk oplevelse skal tages alvorligt – og som voksen har du et medansvar for, at det sker.

Børn, der sørger, har brug for at opleve, at det er i orden/acceptabelt at vise alle mulige følelser – at blive vred, at blive bange eller at græde.

Selvom børn får en alvorlig besked, betyder det ikke, at de hele tiden går rundt og er kede af det. Børn går, på en anden måde end voksne, ind og ud af sorgen. De tager det i deres eget tempo. Ind i mellem leger de, og er til stede i nuet. Det er pauserne mellem aktiviteterne, der gør ondt. ”De sørger i klumper”.

Det er langt fra sikkert, at børn viser deres sorg ved gråd. Sorgen viser sig mange gange i barnets opførsel og fysiske reaktioner. Nogle af disse reaktioner viser sig måske først efter flere måneders forløb.

Nogle af de mest *almindelige* sorgreaktioner hos børn er:

- Angst
- Stærke minder
- Søvnforstyrrelser
- Tristhed, længsel og savn
- Vrede og opmærksomhedskrævende adfærd
- Skyld, selvbekendelser og skam
- Vanskeligheder i skolen
- Fysiske gener

Er du i tvivl, om barnets sorgreaktioner er naturlige, kan du bede skolepsykologen om råd og bistand.

Behandlet og godkendt af Birkerød Skoles MED d.

Fremlagt på Skolebestyrelsesmøde den xx.xx.xxxx og taget til efterretning.

Bilag A "Tekstforslag ved elevs død"

Birkerød Skole den xx.xx.xxxx

Kære

Klassen har i dag modtaget den tragiske meddelelse, at "navn" er død. Dette er naturligvis noget, som vi alle, og især klassens elever, berøres stærkt af. I de nærmeste dage vil vi derfor bruge megen tid på at tale om det, som er sket. Skolepsykologen vil være til stede på skolen, og i morgen om muligt deltager skolens præst i en mindehøjtidelighed i klassen. Det vil være af stor betydning for børnene, at man også hjemme taler åbent, om det skete. Hvis der bliver brug for yderligere oplysninger eller hjælp, er I velkommen til at kontakte mig.

Med venlig hilsen

Gitte Graatang
Skoleleder

Bilag B "Information om begravelse"

Birkerød Skole den xx.xx.xxxx

Kære

Det er bestemt, at "navn"s begravelse finder sted dag den kl.ved.....kirke.

Efter aftale med "navn"s familie vil klassen/personalet kunne deltage i begravelsen. Deltagelsen er naturligvis frivillig, men det vil være godt, hvis så mange som muligt deltager.

Dette kan være af stor betydning for bearbejdningen af sorgen i den nærmeste tid. Skolelederen, klasselæreren / klasselærerne/ pædagogerne og faglærerne vil også deltage, men det er vigtigt, at børnene også har en anden voksen med sig.

Med venlig hilsen

Gitte Graatang
Skoleleder

Bilag C – Infoskriv ved lærerens/SFO/SFK personales død

Birkerød Skole

Til forældrene i "**klasse**"

Klassen har i dag modtaget det tragiske budskab, at "navn" er afdøet ved døden.

Dette er naturligvis noget alle, og i særdeleshed klassens elever, er stærkt berørte af. I de nærmeste dage kommer vi nok til at bruge megen tid på at tale om, hvad der er sket. Hvis der bliver brug for det, vil skolepsykologen også være til stede på skolen.

Det er af stor betydning for børnene, hvis man i hjemmet taler åbent om det, der er sket. Kontakt os gerne for yderligere information eller hjælp.

Med venlig hilsen

Gitte Graatang
Skoleleder

Bilag D

Når en tosproget elev oplever sorg.

I dagligdagen, i institutioner og skoler mødes danske og tosprogede børn i naturligt samvær. De kommer med forskellige kulturbaggrunde, og her sker et møde mellem traditioner og vaner, der er anderledes end de kendte.

At tosprogede børn kan rammes af sorg, kan ingen umiddelbart forhindre. Men vi voksne har alle et ansvar for, at barnet ikke føler sig isoleret i en uoverskuelig situation.

Skolen fylder en stor del af et barns hverdag og må derfor medvirke til at støtte børn gennem kriser.

Det skal være naturligt at tale om død og begravelse i skole, for det optager børnene, og de fleste oplever bedsteforældre og måske andre vigtige mennesker i deres liv, der dør.

Uanset hvilken religion man tilhører, er de grundlæggende følelser, som f.eks. sorgen over at have mistet en forælder eller søskende ens for alle. Det er en god ting at huske på, når vi møder et barn i sorg, som har en anden kulturel baggrund end vores egen.

Traditioner og religion kan være forskellige for børn med anden etnisk baggrund. Selv inden for den samme sprogstamme eller den samme religion er der meget store forskelle.

Når mennesker forlader deres hjemland og dermed de traditioner og ritualer, de er opvokset med, kan det ofte også betyde en opløsning af det naturlige netværk.

Som lærer skal du tilbyde disse familier din hjælp på samme måde, som du vil tilbyde danske familier.

Døden og ritualer

Muslimere begraver ikke deres døde i en kiste.

De dækker dem med et hvidt stykke stof, og med det bliver de anbragt i graven.

Graven skal være 1 meter dyb og 1 meter bred. De sidste 50 cm foroven skal være bredere med en kant på ca. 25 cm på hver side.

Under vandringerne til begravelsespladsen gentager hele kortegen "Allah akbar" – Gud er stor".

Man bringer ikke blomster til begravelsespladsen, men masser af mad til de fattige, som kommer hertil specielt på de nævnte dage for at få et måltid.

Når der er tale om muslimske døde, foretager familien selv ritualer omkring afvaskning af den døde mm. Alle skal lægges i en kiste her i Danmark, men de kors, der normalt sættes på kisten, bliver selvfølgelig ikke sat på.

Nogle flygtninge eller indvandrere bliver fløjet til deres hjemland for at blive begravet.

Familien går i sorg i 7 dage. De skal vente 33 dage, før de må deltage i festligheder. Der sørges i 40 dage.

Den afdøde skal begravnes indenfor de første 48 timer.

Ligbrænding er forbudt inden for Islam.

Knoglerne i graven må på intet tidspunkt fjernes.

Traditionen er, at familien ikke må se fjernsyn eller høre musik i sorgperioden.

I den afdødes hjem vendes tæpperne om, og spejle vendes mod væggen i ca. 40 dage – så blikket ikke forstyrres.

Sorgkasser:

Sorgkassen findes på kontoret og indeholder:

3 eksemplarer af sorgplanen

Lys og tændstikker

Papirlommetørklæder

Musik CD

Kopisæt med relevante salmer og sange

Materialet "Omsorg" fra Kræftens Bekæmpelse

Diverse bøger